

фізичної, технічної і тактичної підготовки футболістів / *футболісток*, гандболістів / *гандболісток*, волейболістів / *волейболісток* і баскетболістів / *баскетболісток*”;

— до змісту освітньої галузі “Природознавство” варто включити гендерний компонент до тем, які розглядають біосоціальну природу людини;

— гендерний компонент необхідно ввести до змісту освітньої галузі “Технології”, що має забезпечити всім учням та ученицям рівні можливості у своїй професійній орієнтації.

Розгляд досліджуваної проблеми дає змогу стверджувати, що імплементація гендерної теорії до вітчизняної системи освіти учнівської молоді сприятиме її залученню до європейського освітнього дискурсу.

Література

1. Гендерні стандарти сучасної освіти: збірка рекомендацій / [Ред. колег. О. Кікінежді та ін.]. — К. : Програма розвитку ООН в Україні, 2011. — Ч.1. — 330 с.

2. Концепція нової редакції Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. — Офіційний веб-сайт Міністерства освіти та науки України. — Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/gr/obg/2011/konts_22_03_2011.doc.

3. Наказ МОН України «Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту» (№839 від 10.09.2009 р.) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Міністерства освіти та науки України. — Режим доступу : http://kristti.com.ua/UserFiles/File/nakaz_mon_839.doc.

4. Проект державного стандарту базової і повної середньої освіти України [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Міністерства освіти та науки України — Режим доступу : http://mon.gov.ua/images/files/gromad_obg/standart.doc.

ПСИХОЛОГО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОЗВИТКУ ИНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

УДК: 378.22+377.35+372.4+37.025

Поздрова О.П.

В статті розглядаються деякі психолого-методичні аспекти підготовки майбутніх вчителів початкових класів до розвитку інтелектуальної культури мислення школярів; їх позитивний вплив на розвиток логічного мислення.

Ключові слова: *особливості професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів, інтелектуальна культура мислення, завдання з логічним навантаженням.*

ПСИХОЛОГО-МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К РАЗВИТИЮ ИНТЕЛЕКТУАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ МЫШЛЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

В статье рассматриваются некоторые психолого-методические аспекты подготовки будущих учителей начальных классов к развитию интеллектуальной культуры мышления школьников, их позитивное действие на развитие логического мышления.

***Ключевые слова:** особенности профессиональной подготовки будущих учителей начальных классов, интеллектуальная культура мышления и задания с логической нагрузкой.*

PSYCHOLOGICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF PRIMARY SCHOOL FUTURE TEACHERS TRAINING TO DEVELOP CHILDRENS INTELLECTUAL CULTURE THINKING

The article deals psychological and methodical aspect of training future primary school teachers for developing children“s intellectual culture thinking.

***Key words:** specifics of training of future primary school teachers, children“s intellectual culture thinking.*

Кожна цивілізована людина дбає про інтелектуальний потенціал суспільства загалом і кожної людини зокрема. Усе це пов'язано з рівнем розвитку початкової освіти, увагою до інтелектуальних здібностей молодших учнів, створення умов для їх виявлення. Відомі науковці (Г.Ю.Айзенк, Л.Ф.Бурлачук, Дж.Гілфорд, В.Ф.Паламарчук, М.А.Холодна та інші) розглядають інтелектуальність як основу, психологічний механізм, що зумовлює творчу активність людини для самореалізації та творчої самореалізації у різних видах життєдіяльності. Тобто, інтелектуальність є характерною ознакою творчої особистості, зокрема молодшого учня, спроможного реалізувати свій творчий потенціал за власною ініціативою і з вибором відповідних засобів. Сказане свідчить, що йдеться про пріоритетне значення інтелектуального розвитку дитини, складовим компонентом якого є свободоздатність учня.

Актуальність проблеми зумовлена тим, що кардинальна зміна поглядів на навчання та викладання того чи іншого навчального предмету за останні роки змусила констатувати той факт, що сучасні фахівці не здатні адекватно реагувати на зазначені зміни. У багатьох майбутніх фахівців простежується стереотипність поглядів, конформізм.

Майбутній фахівець повинен вільно адаптуватися до виникаючих змін в суспільстві, вміти орієнтуватися в безмежному потоці інформації, а за рахунок цього постійно розвиватися. Адже саме постійний розвиток забезпечує високий фаховий рівень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження вітчизняних і зарубіжних психологів, педагогів: Д.Б.Богоявленського, П.Я.Гальперіна, Дж.Гілфорда, В.Л.Данилової, В.А.Крутецького, В.С.Шубинського в області інтелектуальної культури мислення теоретично обгрунтовані, однак робота над поліпшенням цієї властивості продовжує розвиватися. Велика увага приділяється виявленню педагогічних умов, сприяючих інтелектуальному розвитку особистості в підготовці студентів факультетів початкового навчання.

Мета даної статті – висвітлити деякі особливості професійної підготовки майбутніх педагогів до розвитку інтелектуальної культури мислення молодших школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Серед основних ознак інтелектуальної культури ми виділили такі:

- інтелектуалізоване мислення – здатність мислення генерувати різні ідеї з одного джерела інформації; розмаїття думок, їх оригінальність; здатність створювати кілька рішень та змінювати напрямок думок (Д.Б.Богоявленська, Є.І.Бойко, В.М.Дружинін, Б.Ф.Ломов, М.О.Холодна та інші);

- інтелектуальна активність – ініціатива в інтелектуальній діяльності; інтелектуальне напруження, «розумовий подив» (І.О.Петухова, Г.С.Костюк, Т.М.Лисянська, О.В.Скрипченко та інші);

- допитливість – тенденція особистості шукати новизну (Г.О.Балл, В.В.Давидов, Н.Т.Лобова);

- пізнавальний інтерес – вибіркова спрямованість, у якій провідне місце посідають пізнавальні мотиви (О.К.Дусавицький, Г.І.Щукіна);

- пізнавальна активність – дослідницька активність, що виникла в проблемній ситуації в умовах навчання, у спілкуванні (В.І.Лозова, О.Я.Савченко, Т.І.Шамова);

- свободоздатність – усвідомлення особистістю можливості жити самостійно за власним вибором (К.Роджерс, О.В.Киричук).

Необхідно розвинути готовність майбутніх вчителів до розвитку інтелектуальної культури мислення молодшого школяра.

Формування культури мислення молодшого школяра передбачає розвиток мотиваційної, пізнавальної та соціальної сфер особистості. Це динамічна система, яка охоплює всі ланки навчально-виховного процесу: мету, зміст, форми, засоби і спрямована на набуття учнями міцних знань, розвиток пізнавальних інтересів, інтелектуально-творчих та комунікативних умінь, виховання емоційних і вольових якостей.

Готовність майбутніх вчителів початкових класів до здійснення зазначеного процесу визначається:

1) високим рівнем розвитку рефлексії, емпатії, емоційної стійкості, дивергентного мислення та таких інтелектуальних якостей, як компетентність, ініціатива, прагнення до досягнень та до постійного професійного самовдосконалення;

2) сформованістю професійних умінь щодо здійснення педагогічної діяльності, яка має творчий, рефлексивно гуманістичний та пізнавально-комунікативний характер.

Все це можливо за таких педагогічних умов:

- педагогічне моделювання уроків з використанням логічних завдань, задач, вправ;

- наявність емоційних позитивних стимулів в інтелектуальній діяльності;

- диференціація та індивідуалізація навчання;

- використання діяльнісного методу у навчально-виховному процесі.

Роль математики у розвитку логічного та алгоритмічного мислення виключно велика. Причина настільки виняткової ролі математики в тому, що це найбільш теоретична наука зі всіх досліджуваних.

У професійній підготовці вчителя початкових класів важливе місце займає методика навчання математики. Практичні заняття з цієї дисципліни будуються так, щоб студенти змогли усвідомити основні методичні вимоги до

вивчення тих чи інших розділів програми, навчилися самостійно працювати з методичною літературою, вміли підготувати змістовну доповідь, реферат, провести аналіз виступів, сформуванати чіткий лаконічний висновок, підібрати літературу до окремих розділів курсу методики навчання математики, написати реферат, анотацію, скласти конспект.

Особлива увага у роботі зі студентами приділяється розв'язуванню системи завдань з логічним навантаженням. Найбільшу творчу активність у студентів викликають завдання, що сприяють формуванню в учнів умінь аналізувати, порівнювати, класифікувати математичні об'єкти. У результаті спільної роботи студенти виділяють операції, що входять до класифікації і складають правило - орієнтир для її проведення.

1. Визначити властивості об'єктів для класифікації (аналіз).
2. Порівняти об'єкти за загальними або спеціальними ознаками (зіставлення і протиставлення).
3. Вибрати основу для класифікації.
4. Розбити об'єкти на класи відповідно до основи класифікації.
5. Назвати кожний клас об'єктів.

На сучасному етапі оновлення початкової школи умінь класифікувати є об'єктом контролю, тому суттєвою є добірка вправ певної складності. Так, зрозумівши суть класифікації та виділивши види вправ для її формування, студенти створюють систему завдань з поступовим ускладненням.

У підготовчих вправах переважно застосовується порівняння. Це завдання виду: вилучити або назвати зайвий предмет, намалювати фігуру такого ж кольору (форми, розміру), дати назву групі предметів, порівняти схожі малюнки і знайти відмінності тощо.

Серед творчих завдань окреме місце займають вправи на пошук закономірностей. Після їх розв'язування студенти визначили, що елементами закономірностей можуть бути числа, геометричні фігури, слова, букви тощо. Далі виділили види завдань. А саме:

- визначення загальної ознаки або властивості даних елементів;
- продовження ряду елементів закономірності з поданих елементів;
- вилучення зайвого елемента закономірності.

Для розв'язування таких завдань студентами здійснювався пошук орієнтованого алгоритму розв'язування. Наприклад, визначити закономірність розташування ряду чисел: 25, 24, 21, 19, 18.

1. Виділити важливу загальну ознаку поданих чисел (числа зменшуються)
2. Порівняти перші два числа (24 отримуємо відніманням 1 від 25);
3. Перевірити виконання цього співвідношення між наступними числами 24 і 22 (22 отримуємо відніманням 2 від 24);
4. Знайти співвідношення між наступними числами 22 і 21 (21 отримуємо відніманням 1 від 22);
5. Визначити співвідношення між наступними парами чисел;
6. Висновок (У ряді чисел спочатку віднімали 1, потім віднімали 2).

Під час вивчення геометричних фігур студенти використовували логічні завдання, які мали уточнити уявлення дітей про фігури, розглянути різні види фігур, порівняти їх, конструювати. Виконання таких завдань є дуже корисним: в учнів формуються стійкі уявлення про геометричні фігури, розвивається

просторове мислення, навички конструювання логічне мислення і увага. Це у свою чергу створює сприятливі передумови для засвоєння дітьми геометричного матеріалу у 5-6 класах, де знання про многокутники поглиблюються, вивчаються нові види чотирикутників: паралелограм, трапеція. Їм легше буде сприйняти виведення формули для площі трикутника, паралелограма, трапеції, коли потрібно в деякій складнішій фігурі впізнати простіші, формула площі для яких вже відома, і з використанням цього знайти площу даної фігури.

Багато студентів уже на практиці оцінили переваги розв'язування логічних задач різними арифметичними способами, бо це сприяє досягненню багатьох цілей навчально-виховної роботи з учнями. У цій діяльності закладені великі можливості для підвищення загальної та математичної освіти; розвиток кмітливості, логічного мислення, початок дослідницької роботи.

Пропозиції і вимоги щодо розв'язування логічних задач різними способами вміщено в чинних підручниках з математики, у численних методичних розробках для вчителів, однак, на наш погляд, роботу слід вести ще більш поглиблено і систематично. Адже вона привчає дітей самостійно висувати гіпотези і перевіряти їх, порівнювати результати, доходити висновків, тобто вчить мислити. Крім того, вироблення звички шукати інший варіант розв'язування дуже важливо для майбутньої творчої, зокрема наукової діяльності, а саме, вміння працівника знаходити неординарні шляхи вирішення проблеми забезпечує успіх у будь-якій справі, приносить насолоду.

Виробленню міцних усних і письмових обчислювальних навичок, усвідомленню математичних закономірностей, формуванню навичок свідомого вибору дії, зростанню практичних умінь і загалом культури мислення сприяють розв'язування вправ і виконання практичних робіт комбінаторного та імовірного характеру під час вивчення програмового матеріалу.

Особливістю багатьох комбінаторних задач є те, що в них необхідно знайти тільки число розв'язків. Проте часто треба знайти всі комбінації, які відповідають певним умовам, або хоча б одній із них, наприклад, при складанні розкладу занять. Тому в систему комбінаторних вправ доцільно включати вправи на складання комбінаторних сполук. Операція складання останніх часто не менш важлива, ніж їх підрахунок. Вона служить доброю підготовкою до введення основних комбінаторних понять і виводу формул комбінаторики.

Очевидно, учні 1-4 класів не зроблять систематичне дослідження усіх можливих випадків, проте вони зможуть:

- 1) зрозуміти деякий набір правил і визначити, чи відповідає дана послідовність даному правилу;
- 2) з'ясувати, чи є утворена послідовність новою;
- 3) знаходити нові різні послідовності, які задовольняють певне правило;
- 4) визначити всі ці послідовності у простих випадках;
- 5) зрозуміти, чому більше неможливо віднайти нову послідовність.

З педагогічної точки зору таку розумову діяльність молодших школярів важко недооцінювати.

Наведемо зразки комбінаторних вправ, які передбачають, насамперед, маніпуляційну діяльність з цифрами і буквами, звуками і предметами. Їх ви-

користання позитивно впливає на розвиток в учнів елементів статистичного мислення.

1. Є три ноти: до, мі, соль. Написати різні буквосполучення, використовуючи ці ноти.

2. За допомогою цифр 3, 4 і 5 записати всі можливі двоцифрові, трицифрові числа.

3. Записати ряд чисел, в якому кожне наступне, починаючи з третього, буде сумою двох попередніх.

4. З міста А до міста В проходить дорога, а з міста В до міста К дві. Скільки доріг, що проходять через місто В, ведуть з міста А до міста К?

5. На залізниці 21 станція. Скільки зразків квитків повинна заготувати ця залізниця для кас усіх станцій?

6. Є чемодани і 4 ключі до них, але ключі переплутано. Скільки спроб у найгіршому випадку треба зробити, щоб дібрати для кожного чемодана ключ?

Вказівка: Щоб дібрати ключ до одного з чотирьох чемоданів, треба найбільше зробити 3 спроби, бо якщо три ключі не підходять до першого чемодана, то до нього підходить четвертий. Тепер будемо добирати ключ до одного з трьох чемоданів, що залишилися. Спроб треба зробити дві, а потім з допомогою однієї спроби доберемо ключ до одного з двох чемоданів, які залишилися, а отже, – й до останнього, четвертого чемодана. Таким чином, всього треба зробити не більше шести спроб ($3+2+1$).

7. У ящику лежать 10 пар чорних рукавичок і 10 пар червоних. Скільки рукавичок треба вийняти з ящика навздогад, щоб обов'язково серед них були 2 рукавички одного кольору?

Відповідь: Щоб напевно вийняти 2 рукавички одного кольору (не важливо, на яку руку), досить узяти 3 рукавички.

Розв'язання запропонованих вправ передбачає переважно маніпуляційну діяльність: малювання, креслення, використання букв і цифр для записування різних комбінацій розглядуваних об'єктів. Саме така діяльність сприяє виробленню уміння аналізувати ситуації, вибирати кращі варіанти, приймати рішення.

Отже, сьогодення потребує від учителя пошуку нових, результативних методів, спрямованих на покращення якості знань учнів з математики. Шляхи вирішення цієї проблеми, вочевидь, лежать у посиленні фундаментальності підготовки майбутніх учителів, одним з компонентів якої повинна стати підготовка до розвитку логічного мислення молодших школярів, що дозволяє, критично проаналізувавши предмети і явища довкілля, бути переконливим у висловленнях, міркуваннях, уміти відстоювати й обґрунтовувати свій погляд.

Перспективу подальшого вирішення проблеми інтелектуалізації загальної середньої освіти як умови її розвитку ми вбачаємо в усебічній соціальній підтримці зазначеного процесу; усвідомленні значущості цієї проблеми вчителями загальноосвітніх навчально-виховних закладів, викладачами вишів.

Література

1. Богданович М.В. Методика розв'язування задач у початкових класах/М.В.Богданович. – К. : Вища школа, 1984. – 104 с.

2. Возняк Г.М., Маланюк К.П. Прикладна спрямованість шкільного курсу математики/Г.М.Возняк, К.П.Маланюк. – К. : Рад. школа, 1984. – 80 с.

3. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: Учебное пособие для студентов/В.В.Давыдов. – М. : ИЦ «Академия», 2004. – 288 с.

4. Митник О.Я. Логіка, 2клас: експериментальний навчальний посібник. 2-е вид./О.Я.Митник. – К. : Початкова школа, 2008. – 104 с.

5. Савченко О.Я. Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів/О.Я.Савченко. – К. : Рад. школа, 1982. – 176 с.

НАУКОВА ПАРАДИГМА ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

УДК 37.013.42

Михайлова Л.І.

У статті проаналізовані деякі теоретичні підходи щодо особистісних якостей становлення соціального працівника. У залежності від наукових поглядів вчених, зміст поняття «якості соціального працівника» має неоднозначний зміст. Формування особистісних якостей фахівця визначають успішність і ефективність майбутньої роботи.

Ключові слова: соціальний працівник, психологічні характеристики, особистісні якості, особистісні характеристики.

НАУЧНАЯ ПАРАДИГМА ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ПОДХОДА К СТАНОВЛЕНИЮ СОЦИАЛЬНОГО РАБОТНИКА

Михайлова Л.И.

В зависимости от научных взглядов ученых, содержание понятия «качества социального работника» имеет неоднозначный смысл. Формирование личных качеств специалиста определяют успешность и эффективность будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: социальный работник, психологические характеристики, личностные качества, личностные характеристики.

THE SCIENTIFIC PARADIGM OF PERSONALITY ORIENTED APPROACH TO A SOCIAL WORKER FORMATION

Mihaylova L. I.

Depending on the scientific views of scholars, the essence of the «social worker concept quality» has an ambiguous meaning. Specialist personal qualities formation is determined by the future professional work success and effectiveness.

Key words: social worker, psychological characteristics, personal qualities, personal characteristics.

Постановка проблеми. Соціальний захист людей, що потребують допомоги, може здійснюватися завдяки соціальній політиці та державній формі соціального забезпечення. Вихідні цієї проблеми засвідчують розвиток і активізацію соціальних служб, закладів, установ, а також посилюють увагу до професійної підготовки фахівців із соціальної роботи, до особистості профес-